

סתמיות סמנטית בכותרת העיתונאית בלשון: עיתונות שנות השלושים

לעומת לשון העיתונות בימינו

אסנת ארגמן

מחברי הכותרות בעיתונות העברית עושים שימוש רב במשפטים סתמיים, כדי להימנע מציון המקור המדויק לפעולה. הן בשנות השלושים והן כיום מופיעים משפטים סתמיים רבים בכותרות העיתונות, אך מטרת השימוש במשפטים כאלה הן שונות. בשנות השלושים היה צורך לעיתים להסתיר משלטונות המנדאט את זהותם של מבצעי פעולות מסוימות; אולם עיקר השימוש בסתמי נבע אז מסיבות אידאולוגיות-מנטליות: מגמה לחזק את אמונת הקוראים בחזון הציוני וליצור תחושה של קבוצתיות – 'אנחנו' לעומת 'הם'.

טיבו של המשפט הסתמי

מאמר זה מבקש להראות, מנקודת-מבט בלשנית, כיצד יכולה ההיסטוריה לסייע בפרוש תופעות לשוניות והבנתן. במקרה זה מדובר בהשוואה בין מבנה הכותרות העיתונאיות בעיתונות שנות השלושים למבנה הכותרות בימינו.

מחברי הכותרות בעיתונות העברית היומית עושים שימוש רב במשפטים סתמיים, כדי להימנע מהצורך לציין מי הוא המקור המדויק לפעולה המצוינת בכותרת. רפאל ניר בספרו **לשון, מדיניות ומסר** (1984) מציין כי הסיבה לכך נעוצה בטיבו של המידע הנמסר בידיעה: לעיתים קיים רצון להדגיש את הפעולה עצמה ולא את עושה הפעולה; לעיתים עושה הפעולה אינו ידוע כלל לכותב; לעיתים קיים הצורך לטשטש את זהותו של מקור לידיעה; ולעיתים מקור הפעולה חסר ערך חדשותי, ולכן אפשר להסתפק באזכורו בכותרת המשנה או בגוף הידיעה. כותרות 'סתמיות' (הבנויות כמשפט סתמי), לפי ניר, הן כאלה שמופיע בהן פועל סביל ('נשיא גרמניה מואשם בשחיתות'); כותרות שמופיע בהן פועל ברבים ('בשגרירות ארה"ב מנסים לגייס תמיכה'); כותרות העושות שימוש בשם מופשט או בשם פעולה תוך ויתור על פועל קיומי ('חיסול בלב אילת'); וכותרות העושות שימוש בשמות שאינם שמות פעולה קלאסיים מבניין מסוים, אך ניתן לראות בהם שמות פעולה מבחינה סמנטית ('מבוכה במשטרה').

בין משפט סתמי למשפט חסר

נבחר כי 'משפט סתמי' פירושו משפט שעושה הפעולה בו אינו מוגדר. ההתבוננות בסתמיות כמבטאת אי-הופעה של עושה הפעולה במבנה העומק של המבע מסתמכת על הבחנתה של שוורצוולד (1979). שוורצוולד בדקה את ההבדלים בין משפט חסר למשפט סתמי, והעלתה את הטענה, העולה מתוך עיון בספרי לימוד לתחביר, כי המשפט החסר נקבע על-פי חוסר בחלק תחבירי כלשהו במבנה השטח של המשפט, ואילו המשפט הסתמי נקרא כך משום שעושה הפעולה אינו ידוע. משפט חסר, שאינו סתמי, הוא משפט שחלק חסר בו, אך חלק זה ידוע מתוך המשפט הקודם או מתוך ההקשר הכללי שבו נאמרו הדברים. במילים אחרות: זהו

אסנת ארגמן היא דוקטורנטית ומרצה בחוג ללשון העברית באוניברסיטת חיפה.

המאמר מבוסס על עבודת מחקר שנעשתה באוניברסיטת חיפה בהנחיית ד"ר מרדכי ברן.

משפט שבו כל החלקים מצויים במבנה העומק, אך לפחות אחד מהם הוחסר במבנה השטח. משפט לא חסר שהוא סתמי, לעומת זאת, הוא משפט שלם מבחינה תחבירית של מבנה השטח: יש לו נושא תחבירי מפורש, אך מבחינה סמנטית (או, במילים אחרות, מבחינת מבנה העומק) אין לדעת מי עשה את הפעולה.

שוורצוולד הגיעה למסקנה שאין כל ניגוד בין משפט חסר למשפט סתמי, אלא שהכלים להחלטה על משפט זה או אחר לקוחים משני תחומים שונים: הסמנטיקה לעומת התחביר. לפי שוורצוולד, הקביעה כי משפט מסוים הוא חסר היא קביעה תחבירית; כאשר מדובר, לעומת זאת, במשפט סתמי, הקביעה היא סמנטית ונעוצה במבנה העומק של המשפט.

נסיבות היסטוריות לשימוש בסתמי בעיתונות

במחקר זה נבדק השימוש במשפטים סתמיים (לפי הגדרתה של שוורצוולד) בלשון הכותרות של העיתונות העברית היומית של שנות השלושים, לעומת לשון העיתונות בימינו. שיערתי שיופיעו משפטים סתמיים רבים גם בלשון כותרות העיתונות בשנות השלושים, אך יש לצפות להבדל במטרות השימוש במשפטים כאלה. שימוש בסתמיות לצורך טשטוש מקורות או טשטוש עושה הפעולה כמו בעיתונות ימינו יאפיין, כך הנחתי, גם את עיתונות שנות השלושים, בעיקר מכיוון שעורכי העיתונים דאגו שלא לציין במפורש את שלטונות המנדט כאחראים לפעולות שליליות כלפי יהודים (כדי לא לעורר את חמתם של הבריטים).

בסקירתו של תום שגב (1999) על תקופת ראשית שנות השלושים בא"י הוא מציין כי הקולונל קיש, שהיה ראש המחלקה המדינית של הסוכנות היהודית, שלח ב-1930 תזכיר סודי לעורכי העיתונים העבריים בארץ ודרש מהם למתן את נימת הביקורת שלהם, פן תאבד התנועה הציונית את תמיכת הבריטים. זו בהחלט סיבה אפשרית לאי-הופעת שמותיהם של פקידים בריטיים כאחראים לפעולות חריגות כלפי יהודים או ערבים בארץ ישראל. עם זאת, בשל נסיבות התקופה ואופי החברה היהודית בארץ ישראל של שנות השלושים ימצאו, לפי השערתי, יותר משפטים שמופיע בהם פועל ברבים ללא ציון הנושא הסמנטי לצורך אחר, שאינו מופיע בין השערותיו של ניר, והוא – חיזוק אמונתם של הקוראים בחזון הציוני ויצירת תחושה של קבוצתיות – 'אנחנו' לעומת 'הם'. זאת בניגוד לחברה בת ימינו, שהעיתונות היומית כבר אינה רואה מתפקידה לקחת חלק ביצירת זהות יהודית קבוצתית בה.

כותרות שנות השלושים לעומת כותרות ימינו – מדגם

לצורך מענה על שאלת המחקר לגבי היקף התופעה וסיבות השוני האפשרי בין שימושי המשפט הסתמי בלשון שתי התקופות, נעזרתי במדגם של 26 גיליונות עיתון 'דבר' ו'דאר היום' מ-1930 ועד 1935, ומולם בנציגי העיתונות בת ימינו: מדגם מתוך עמודי החדשות ב-26 גיליונות 'מעריב' ו'ידיעות אחרונות' משנת 2000. סך-הכול נדגמו בעיתונים אלה 105 כותרות סתמיות משנות השלושים ו-108 כותרות סתמיות מימינו.

נתבונן בכמה דוגמאות:

שימוש בפועל סביל

עיתונות ימינו

ישר התחבורה ייחקר בשבוע הבא' (מעריב, 10/3/00)
דיפלומטים זרים: הושגה הסכמה על קווי הגבול עם סוריה' (מעריב, 21/3/00)
'ברחבה החיצונית בכותל ייבנה אולם לבר-מצווה' (ידיעות אחרונות, 9/3/00)
'נשיא גרמניה מואשם בשחיתות' (ידיעות אחרונות, 30/1/00)

עיתונות שנות השלושים

'איך הוחלט על אי השתתפות האכרים בבחירות?' (דבר, 13/1/31)
'יתיירים יהודים מובלים כבולים בשלשלאות בירושלים' (דאר היום, 6/4/33)
'התיאסר כניסת סחורות רוסיות לאנגליה?' (דאר היום, 6/4/33)
'הוחל בהרשמת המנושלים' (דבר, 10/9/31)

השימוש בסביל מרובה מאוד בלשון העיתונות בימינו, אך היה קיים במידה רבה גם בלשון שנות השלושים (57% מהכתורות הסתמיות בימינו שנדגמו במחקר הן סבילות, ו-32% מהכתורות בשנות השלושים). הסיבות לשימוש בסביל הן מגוונות, ולמעשה כל המטרות שצוינו אצל ניר יכולות לבוא לידי ביטוי בשימוש בסביל: הדגשת הפעולה על-פני עושה הפעולה; אי היות עושה הפעולה משמעותי לכותרת, וטשטוש זהותו של המקור לידיעה. כאשר הכותב אינו מעוניין לחשוף באופן ברור מי הוא באמת העומד מאחורי הידיעה, מי הם עושי הפעולה, מי הוא האגנט, למרות שהגיוי כי הדבר ידוע לו מפי מוסר הידיעה שקרוב לוודאי אינו מעוניין בחשיפה, טבעי למצוא כותרות שמשמשים בהן פעלי דיווח סבילים כמו 'לכתבנו נודע', 'ממקור בכיר נמסר' וכד'. בפועל הסביל יש עוצמה רבה של אי לקיחת אחריות אישית. אין אדם ספציפי העומד מאחורי הדברים, אלא ניסיון גלוי להסתתר מאחורי הפועל הסביל.

שימוש בשם מופשט או בשם פעולה תוך ויתור על פועל קיומי

עיתונות ימינו

שוב: עלייה חדה במחירי הדלק' (מעריב, 16/3/00)
'חקירה נגד שר בכיר בחשד לתקיפה מינית' (ידיעות אחרונות, 7/3/00)
'התרעה "חמה" לפיגוע המוני במרכז הארץ' (ידיעות אחרונות, 13/2/00)
'חיסול בלב אילת' (מעריב, 22/3/00)

עיתונות שנות השלושים

'הפחתת משכורת בהנהלת הסוכנות' (דבר, 7/1/31)
'התגוששות הכוחות בפרלמנט הצרפתי' (דבר, 21/2/35)
'התנפלות פועלים על בית"רים בחדרה' (דאר היום, 10/9/33)
'התקפה על שכר עבודה באנגליה?' (דבר, 8/5/31)

לדברי ניר, הסתמיות במקרה זה היא כפולה: אין מציינים במפורש את מקור הפעולה ואין מציינים את מקבל הפעולה. מנסח הכותרת מסתפק בציון הפעולה עצמה ולעיתים גם במקומה (במרכז הארץ, בלב אילת, בהנהלת הסוכנות, בפרלמנט הצרפתי, בחדרה, באנגליה).

השימוש בתיאור מקום הוא מעין תחליף לשימוש בשמות המעורבים בפעולה, ומיקומו בסוף הכותרת, אחרי ציון הפעולה. נראה זאת גם בקבוצה הדומה הבאה.

שימוש בשמות שאינם שמות פעולה מבניין מסוים (אך ניתן לראות בהם שמות פעולה מבחינה סמנטית)

עיתונות ימינו

'זעם בשב"ס מהכוונה למנות את אדטו לנציבה' (ידיעות אחרונות, 30/1/00)
'דאגה ביישובי הגולן בעקבות פסגת אסד וקלינטון': 'המצב מסוכן' (מעריב, 21/3/00)
'מבוכה במשטרה: עד מדינה לרצח – בעל ראייה וזיכרון לקויים' (מעריב, 19/3/00)
'אור יהודה: מאבק על מקידונלדס בשבת' (מעריב, 19/3/00)

עיתונות שנות השלושים

'תכנית לבנין מסלת ברזל ירושלים-עמאן' (דאר היום, 18/3/30)
'תעמולה לשביתה כללית של פועלי הרכבת' (דאר היום, 18/3/30)
'רעש בניו-זילאנד' (דבר, 8/5/31)
'מרד בצי האטלנטי של אנגליה' (דבר, 16/9/31)

השימוש בשמות פעולה או שמות דמויי שם פעולה יוצר דרמטיזציה רבה: המילים 'מרד', 'מאבק', 'זעם', 'חיסול' יוצרות דרמטיזציה לפעולה המתוארת בכותרת. שימושים בפעלים קיומיים כמו 'מלחים מרדו', 'אלמוני חיסל' וכו' נראים ונשמעים הרבה פחות דרמטיים מהשימוש בשם הפעולה או בשם מופשט.

שימוש בפועל פעיל בריבוי

עיתונות ימינו

'בוותיקן מעריכים: האפיפיור לקה בפרקינסון' (מעריב, 19/3/00)
'בשגרירות ארה"ב מנסים לגייס תמיכת הערבים במשאל עם' (ידיעות אחרונות, 11/2/00)
'כוננות מוגברת: ממשיכים לחפש 2 מזוודות נפץ' (מעריב, 10/3/00)
'בבית החולים סירבו לקבל את היולדת: "מצטערים, יש אצלנו שביתה"' (מעריב, 16/3/00)

עיתונות שנות השלושים

'האביב עודנו בראשיתו... וכבר מודיעים על קימוצים במים' (דאר היום, 29/3/33)
'רוצים להעלות את מחירי הנפט' (דאר היום, 30/3/33)
'מבטיחים שיווי זכויות ליהודי ספרד' (דבר, 5/5/31)
'מחפשים את האובד בצפון' (דבר, 5/5/31)
'אוסרים את הדגל הציוני במרוקו' (דבר, 25/5/31)
'שבים לחברון' (דבר, 8/3/31)

מתי משתמשים בפועל פעיל בריבוי

דרך זו, שהייתה שגורה דווקא בלשון חכמים והעיתונות הישראלית אימצה אותה באופן חלקי, מוגדרת אצל ניר כנדירה. לפי הבדיקה שביצעתי, אחוז הכותרות הכוללות פועל ברבים מתוך כלל הכותרות הסתמיות הוא אכן קטן יחסית – הן בשנות השלושים והן בימינו (12%-11%).

במרבית המקרים שבדק ניר הוא מצא כי מדובר בפועל בזמן הווה (בניגוד לפעלים הסבילים הרווחים יותר בזמן עבר ועתיד). בבדיקה שערכתי בעבודתי לגבי כותרות ימינו נמצא כי הפעלים מופיעים גם בזמן עבר (כמו בכותרת 'בבית החולים סירבו לקבל את היולדת'), בניגוד לשנות השלושים שבהן הופיעו כותרות כאלה בזמן הווה בלבד. עוד נראה כי בכותרות ימינו מופיע פעמים רבות פועל פעיל בריבוי ללא ציון האגנט, כאשר לפני הפועל יופיע משלים תיאורי, בדרך כלל תיאור מקום, הבא להחליף באופן חלקי את שם עושה הפעולה ('בוותיקן מעריכים', 'בבית-החולים סירבו' וכד'). המיקום לפני הפועל הוא שונה מקבוצת הכותרות הקודמת שבה הופיע המשלים אחרי שם הפעולה המחליף את הפועל. בעיתונות שנות השלושים לא נראתה התופעה של שימוש במשלים תיאורי כזה.

מבדיקת הכותרות המשתמשות בפועל פעיל בריבוי מתוך התייחסות לכותרות המשנה וגוף הידיעה המופיע תחת כותרות אלה עולה כי קבוצת כותרות זו, יותר מקבוצות הכותרות האחרות שיידונו בעבודה זו, משמשת לרוב למטרות מיוחדות יותר מאשר יצירת דרמטיזציה, כפי שראינו בקבוצות הכותרות עם שמות הפעולה או דמויי שם פעולה, והיא מובחנת יותר מאשר כשנעשה שימוש בסביל, שיכול להיות מיועד למטרות מגוונות.

נתבונן ביחס בין מספר הכותרות מכל סוג במדגם 26 הגיליונות מכל תקופה:

תקופה	שימוש בסביל	שימוש בפועל בריבוי	שימוש בשם פעולה, שם מופשט או דמוי שם פעולה	סה"כ כותרות סתמיות במדגם
שנות ה-30	34 (32%)	11 (11%)	60 (57%)	105
שנות ה-2000	61 (56%)	13 (12%)	34 (32%)	108

מן הטבלה ניתן ללמוד שסך כל הכותרות הסתמיות לא השתנה במהלך השנים, ושקבוצת המשפטים שבהם יש פועל בריבוי היא בשתי התקופות קטנה במובהק. זו סיבה נוספת לכך שקבוצה זו מעוררת עניין מיוחד.

בעיתונות ימינו נראה שהמטרה המרכזית של שימוש בפועל ברבים היא מגוונת כמו בקבוצות האחרות. לעיתים הסיבה היא רצון לטשטש את מקור הידיעה. למשל: '**בשגרירות ארה"ב מנסים לגייס תמיכת הערבים במשאל-עם**' (ידיעות אחרונות, 11/2/00). בכותרת המשנה נכתב: 'בכירים ערבים טוענים: אנשי השגרירות הבטיחו עזרה כספית... ובגוף הידיעה נמשכת ההתייחסות בריבוי לכל המעורבים בפרשה תוך הקפדה על הזכרת המעורבים כ'גורמים', 'בכירים' וכיוצא בזה: 'בכירים בשגרירות ארה"ב בישראל נפגשים עם בכירים מקרב ערביי ישראל... בימים האחרונים קיימו הגורמים האמריקניים פגישות עם בכירים במגזר הערבי... לדברי אחד הבכירים שנפגש עם האמריקנים, בשגרירות מודאגים מסקרי דעת קהל... בכיר ערבי אחר הסביר... אחד מאנשי הציבור סיפר כי מספר ארגונים ערביים ביקשו מהאמריקנים סיוע כספי למימון מסע הסברה רחב'. קל להבחין בכך שכותב הידיעה

הד האולפן החדש 87, חורף תשס"ד 2004

© כל הזכויות שמורות לאגף לחינוך מבוגרים, משרד החינוך התרבות והספורט

מתחמק במכוון מציון האגנט ויוצר חשאיית רבה סביב המעורבים בסיפור, שכנראה חייבים להישאר בעילום זהותם. הכותב אינו חושף לא את הבכירים האמריקנים ולא את הבכירים הערבים. חשיפת שמות המעורבים עלולה כנראה להזיק להם או אולי להמשך הקשר בין כותב הידיעה לאיש הקשר שהעביר אותה.

במקרים אחרים עושה הפעולה אינו משמעותי לידיעה: 'ממשיכים לחפש 2 מזוודות נפץ' – הפעולה נעשית על ידי גורמים שונים ואין צורך לפרט מי העושים במלאכת החיפוש; לעתים יש כאן דרמטיזציה מסוימת של הפעולה, הגברת הרושם על הנמען.

בעיתונות שנות השלושים המטרה נראית שונה:

'אוסרים את הדגל הציוני במרוקו'. בגוף הידיעה נכתב: "'אל-שורא" בקהיר מודיע, כי הודות למחאת המוסלמים, אסרו השלטונות שבמרוקו הספרדית על הציונים להרים את דגלם על בתיהם. הדגל הציוני הורם על בתי הציונים לרגל בוא מושל ספרדי חדש למקום'. ניתן להבין מגוף הידיעה כי האוסרים הם השלטונות, ולכאורה לא ברור מדוע נבחר פועל פעיל ללא ציון עושה הפעולה שאינו חשאי במקרה זה.

ושוב: 'מבטיחים שיווי זכויות ליהודי ספרד'. בגוף הידיעה נכתב: "דוב הוז שוחח עם מיניסטרי הפנים והכספים של ספרד. המיניסטרים הודיעו כי בקרוב תתפרסם פקודה שתעניק ליהודים בספרד זכויות שוות וזכות אזרח..."

גם כאן ברור מי הם המבטיחים את שיווי הזכויות; דב הוז מהצד הארצישראלי ושרים בממשלת ספרד מהצד השני הם האחראים ליצירת המצב המבטיח את זכויות היהודים בספרד. מדוע, אם כך, משתמש הכותב בריבוי? השערת מחקרנו היא שהריבוי אינו מאפשר רק להסתתר מאחורי הכלל, אלא נותן גם תחושה של קולקטיב, הטלת האחריות לפעולה על ציבור שלם, 'אנחנו' או 'הם'. מכיוון שהימים הם ימי שנות השלושים, התקופה היא חלק מתהליך גיבושה של החברה היהודית בארץ ישראל, שבה רבים הפערים בין 'יהודים' ל'שאינים יהודים'. השימוש בריבוי מתאים למתן תחושה של 'אנחנו הטובים' לעומת 'האחרים הרעים' ומכל מקום ליסוד של עימות כלשהו. יש כאן אלמנט של גיבוש הנמענים, קהל הקוראים, סביב רעיון האחדות היהודית – לעומת הלא יהודית. במקרה שלפנינו, 'אנחנו הטובים מבטיחים שוויון זכויות ליהודי ספרד', ואילו 'הם הרעים במרוקו אוסרים על הנפת הדגל הציוני'.

גם התבוננות בכל שאר הכותרות הסתמיות המשתמשות בריבוי מחזקת תחושה זו: אנחנו הטובים שבים לחברון, אנחנו הטובים קונים קרקע בבית שאן, הם הרעים מודיעים לנו על קימוצים במים, הם הרעים רוצים להעלות את מחירי הנפט וכד'. ברגע שאין ציון מפורש של מי בדיוק עשה את הפעולה, ובמקום זאת מופיע הפועל בריבוי, מושגת תחושה של קיבוציות. מכיוון שבשנות השלושים נלחמו יהודי ארץ ישראל למען הכרה בזכות היהודים על הארץ ונאבקו ללא הרף על ההכרה בזיקה שבין העם היהודי לטריטוריה הארצישראלית, ניתן לראות בטקסטים העיתונאיים מעין אמצעי-תעמולה ציוני, גם אם אין הם טקסטים קלסיים של תעמולה (ראו גרץ, 1995). בטקסטים הללו היה ניסיון להבליט את המשותף ליהודי א"י, לעומת הפיכת 'כל האחרים' (ערבים, בריטים וכל מי שאינו עושה למען א"י בריבונות יהודית) לגוף שלילי אחד: 'אנחנו' לעומת 'הם'. גישה זו היא שהולידה, לדעתי, את השימוש יוצא

הדופן בפועל בריבוי כפי שהראיתי בידיעה על הבטחת שוויון זכויות ליהודי ספרד לעומת הידיעה על איסור הנפת דגל ציוני במרוקו. אלה היו רק שתי דוגמאות, אך ההדגשה – המובלעת – של 'אנחנו' לעומת 'הם' חוזרת על עצמה כמעט בכל הכותרות המשתמשות בפועל בריבוי.

סיכום : בעיניים סוציולוגיות

בתיאורו את דיוקן הצבר שהלך והתגבש בא"י כותב הסוציולוג אלמוג (1997) כי מילים רבות סימנו את תרבות ה'גמיינשפט' (העדה המלוכדת). היישובים הראשונים נקראו תחילה 'קבוצות' ואחר כך 'קיבוצים', ורוב שמות הארגונים והמוסדות שהוקמו בימים ההם הסתיימו בתואר 'המאוחד'. גם המילים 'אחדות' ו'משותף' חוזרות בשמות המוסדות המפלגתיים וכן בשירי הזמר למיניהם. סמל מילולי אחר הוא השימוש בכינוי 'חבר' (חבר תנועה, חבר מפלגה, חבר קיבוץ וכד'). אצל החלוצים סימן הכינוי, לדעת אלמוג, לא רק חברות שוויונית בארגון, אלא גם חברות במובן הרגשי של המילה. המילה 'אחים' לציון 'חברים' שגורה הייתה אף היא בפי החלוצים.

השימוש בריבוי בעת דיווח על פעילות יהודית ארץ ישראלית חיובית מתאים לרוח החברתית הכללית ששררה באותם ימים בקרב תושביה היהודיים של א"י. ה'אנחנו' החיובי טופח על ידי כל הגורמים, ולמעשה הצליח לעקוף את כל המחלוקות הקשות. מובן שכל 'אנחנו' חיובי זוכה ליתר הדגשה כאשר קיים לצדו גם 'הם' שלילי, ולכך הבאתי כבר כמה דוגמאות: 'אוסרים את הדגל הציוני במרוקו', 'כבר מודיעים לנו על קימוצים במים', 'רוצים להעלות את מחירי הנפט'. המוטיב הקבוצתי כאן בולט מאוד ותואם את הידוע לנו על האווירה הארצישראלית בשנות השלושים. העיתונות העברית נראית כחלק מהתעמולה הציונית, שלפי גרץ (1995) 'יצרה מקהלה גדולה שהרעימה בקול אחד' ודרשה מדינה יהודית בארץ ישראל או לפחות את ביצור היישוב בה. העיתונות העברית בשנות השלושים חיזקה את הזיקה ההדוקה בין המציאות המתהווה בארץ ישראל לבין החזון האוטופי של הציונות, והשימוש בפועל בריבוי הוא חלק מחיזוק אמונתם של הקוראים בחזון הציוני. ניתן להציע בדיקה של השערה זו באמצעות מחקר המשך שבו ייבדקו כותרות בעיתונים יומיים המיועדים לקבוצות אוכלוסייה מוגדרות ומיוחדות כגון עיתונים יומיים מפלגתיים (כגון 'המודיע' או 'יתד נאמן'). אם בעיתונים אלה ייעשה שימוש מסיווי יותר במשפטים סתמיים עם פעלים בריבוי, תאומת ביתר תוקף הנחתנו שמטרת השימוש בסתמיות תחבירית היא, בין השאר, חיזוק הזהות הקבוצתית.

ביבליוגרפיה

- אלמוג, ע' (1987). הצבר – דיוקן. תל אביב: עם עובד.
גרץ, נ' (1995). שבויה בחלומה. תל-אביב: עם עובד.
ניר, ר' (1984). לשון מדיום ומסר. ירושלים: פוזנר ובניו.
שגב, ת' (1999). ימי הכלניות. ירושלים: כתר הוצאה לאור.
שורצוולד, א' (1979). מה בין המשפט החסר למשפט הסתמי. לשוננו לעם, רצ"א, 15-21.

